

Počítač v hudební výchově – tvorba hudebního klipu

Lenka Kružíková¹

e-mail: lenka.kruzikova@upol.cz

Vítězslav Kružík²

e-mail: vita@kruzik.net

¹ Katedra hudební výchovy, Pedagogická fakulta, Univerzita Palackého v Olomouci

² Gymnázium Jana Blahoslava a Střední pedagogická škola, Přerov, Denisova 3, 751 52 Přerov

Klíčová slova

Počítač, hudební klip, hudební výchova, hudební software.

I Úvod

V současné době se počítač a obecně veškerá technologie dotýká všech částí našeho života. Není tomu jinak ani v běžné výuce. Žáci a studenti mají k dispozici množství technických pomůcek, které jim dávají neomezenou možnost práce s informacemi. Tak se automaticky tvoří velký tlak na školy všech úrovní, aby tyto technologie používaly a žáky k jejich správnému užívání vedly. V matematice rýsuje pomocí programů, fyzika a chemie ukazuje průběhy jevů pomocí technologií, jazyky se dají studovat interaktivně, interaktivní dějepisné mapy zobrazují průběhy svých dějin, rozcvičku v tělocviku vede virtuální trenér, apod. Ale co hudební výchova?

Každý laik dokáže říci alespoň jednu věc, jak využít počítač v hudební výchově. Například prezentace. Názornost pro studenta je na nejvyšší úrovni, pokud učitel využije prezentaci k představení světového skladatele. Prezentace obsahuje historická data, fotografie či dobové obrazy a především ukázky na jedno kliknutí. Youtube kanál nám zase nabízí velké množství poslechového materiálu. Již není potřeba, aby byla žákům poskytnuta CD s poslechovémi skladbami, stačí zaslat odkazy. Na druhou stranu má i učitel nevyčerpatelné množství informací, které může ve výuce aplikovat. Těmito tématy se zabývá i RVP, které ve svých člancích metodicky popisuje například využití softwaru v hudební výchově [1].

Autoři tohoto příspěvku přináší inspiraci, jakým způsobem využít počítač v hodinách hudební výchovy k tvůrčí činnosti. Autoři popisují obecný náhled na metodu tvorby hudebního klipu, jejíž aplikace probíhá na Gymnáziu Jana Blahoslava a Střední pedagogické škole v Přerově.

2 Obecné podmínky a vybavení

Tvorba hudebního klipu se může zdát jako složitý prvek, ale opak je pravdou. Tato výuková metoda se dá aplikovat na všech úrovních škol, samozřejmě s přihlédnutím na technickou i hudební úroveň žáků. Je rozdíl, zda je klip tvořen v mateřské škole, kde většinu práce bude muset odvést učitel, nebo na střední škole, kdy je učitel v pozici koordinátora. V obou případech musí mít vyučující jasnou představu o práci s pomůckami a o cílech projektu.

Jedna z prvních otázek vyvstane, zda je u žáka nutno mít hudební znalosti či ovládat hru na hudební nástroj nebo zpěv. Odpovědí je cílová úroveň výsledného produktu. Pokud po žácích budeme chtít, aby vše nahráli sami, musí umět hrát i zpívat. Pokud jim v některém prvku „ulevíme“ a použijeme například předpřipravený hudební podklad, sníží se nám požadavky na žákův um.

2.1 Technické vybavení

Před dvěma lety by na vybavení byly kladeny větší nároky, ale díky dnešním technickým možnostem se náročnost snižuje. (pozn. autora: technické vybavení je ovlivněno cílovou úrovní) Již není potřeba digitální kamera, protože každý chytrý telefon má možnosti nahrávání video záznamu a to často ve větší kvalitě. I zvuk je možno nahrát na telefon, ale musíme počítat s nízkou kvalitou přenosu zvuku.

Pro nahrávání zvuku doporučujeme pěvecký mikrofon připojený do zvukové karty počítače. V tomto případě je ideální externí zvuková karta, která disponuje připojením XLR a nástrojovým 6,5mm Jack konektorem. Tyto karty fungují i jako studiový odposlech, kdy se nová nahrávající se stopa nemíchá k předchozímu záznamu.

U videa doporučujeme využít buď digitální kameru se stativem anebo chytrých telefonů. Chytré telefony mají výhodu, že žáci mohou použít svoje vlastní, a že se dá jeden záběr točit na více přístrojů z více úhlů. Zároveň je potřeba počítač na zpracování výsledného materiálu.

2.2 Softwarové vybavení

Běžná instalace počítače bohužel neobsahuje program na úpravu zvuku. Proto se musíme obrátit na programy, které jsou ve veřejné nabídce. Na naší škole běžně používáme program AudaCity, který existuje v plně funkční české free verzi. Pokud by škola investovala do zakoupení softwaru, doporučujeme program Cubase, který je jedním z nejrozšířenějších nejen u běžných uživatelů, ale i u nahrávacích studií. Z dalších programů se využívá např. Cool Edit, LeStudio, Ableton, Sony studio. Ovládání všech těchto programů je velmi intuitivní.

K úpravě videí a k finálním korekturám je k dispozici Windows MovieMaker. Opět můžeme využít kvalitnější software např. Pinnacle, Sony Movie Studio, VirtualDub, Corel VideoStudio. Všechny tyto programy pracují víceméně na stejných postupech a tím i na stejném principu ovládání.

Ze zkušeností doporučujeme i software, který je pro zpracování zvuku či videa okrajový. Jsou to různé konvertory, které převedou např. hudební podklad z formátu *midi* do formátu *mp3*. Někdy je třeba stáhnout hudební podklad z veřejných kanálů, jako karaoke nebo youtube. K tomu slouží i online downloadery. Dále to mohou být programy pro video snímání obrazovky, např. bandicam.

3 Cíle metody

Základní cíle tvorby klipu jsou motivace a edukace. Vedlejší cíle můžeme definovat jako sociální, informativní a interdisciplinární. Motivační a edukační cíl jde ruku v ruce. Aby žáci správně pochopili, jak vytvořit hudební klip, musí mít znalosti a přehled v hudebních stylech, hudebních nástrojích, zpěvu, ale i textu a jeho obsahu. K učení se těmto hudebním tématům pomáhá motivace k vytvoření vlastního díla.

Interdisciplinární cíl je zřejmý. Je skoro nutností, aby tuto metodu podporovala výuka v jiných předmětech. A to nemluvíme jen o výuce výpočetní techniky, kde by měli všichni žáci projít základním kurzem práce s dokumenty, prezentacemi, úpravou fotografií a zpracováním audio a video souborů. Spolupráce mezi předměty probíhá i na jazykové úrovni. Praxe v psaní textu je nutná a to nejen v jazyce českém, ale i v cizích jazycích. Koedukace vzniká i při samotné tvorbě, pokud tvůrci chtějí využít situace z jejich běžné výuky.

Sociální cíle jsou velmi náročné, ale to každý vyučující zná, pokud používá formu skupinové práce. Naším cílem je, aby se každý žák do práce zapojil a byl se svým výkonem spokojený. Musíme tak dobře znát sociální skupinu tvůrců.

4 Pokyny pro žáky

Před samotnou tvorbou hudebního klipu doporučujeme žákům zadat přesné pokyny a způsob hodnocení (viz. kapitola Metody hodnocení). Jako příklad uvádíme pokyny, které zadáváme studentům naší střední školy.

1. Zpěv bude natočen členem (členy) tvůrčí skupiny;
2. Některý z hudebních nástrojů bude natočen tvůrčí skupinou (lze použít hudební podklad);
3. Povinnost kombinovat minimálně dvě písně;
4. Každý člen tvůrčí skupiny dokáže přesně definovat svoji účast na klipu, za kterou bude hodnocen;
5. Tvůrčí skupina zvolí svého „producenta“, který bude mít při neshodě právo rozhodnout a bude moci rozdávat úkoly ostatním členům;
6. Klip bude obsahovat titulky (subtitles) textu písně;
7. Klip bude obsahovat závěrečné titulky (credits) dle pravidel filmových titulků;
8. Klip nesmí obsahovat vulgarismy a musí zachovávat etický ráz;
9. Se zveřejněním klipu musí souhlasit všichni zúčastnění;
10. Vyučující má právo do klipu zasáhnout;
11. Termín odevzdání.

Tyto pokyny byly vytvořeny dle zkušeností pedagoga v průběhu 7 let. V prvním roce byl jediný pokyn, že se musí každý člen zúčastnit. Každá nová tvorba přinesla nějaké další pravidlo. Např. termín odevzdání. *(pozn. autora: V letošním školním roce oslovila tvůrčí skupina kamaráda-spolužáka s prosbou o pomoc s technickým zpracováním. Po delší úvaze jsem do určité míry souhlasil. Jednalo se u studenta naší školy, pouze zpracovával zvuk a tvůrčí skupina byla složená především z dívek. Tedy se jednalo opravdu o výpomoc.)* Vyučující může zvážít i požadavek na délku klipu. A to s ohledem na obě časové hranice. Čím delší klip, tím více času na jeho tvorbu, krátký klip nemusí vyhovovat zvoleným cílům.

5 Průběh tvorby

Jak bylo zmíněno výše, vyučující musí mít tvorbu klipu ověřenou a musí mít dostatečné znalosti k řešení nastalých problémů. Dostatečné zkušenosti ovlivní i průběh vytváření hudebního klipu a to především s ohledem na časové rozložení. Na naší škole je hudební klip formou „ročníkové práce“, kdy jedno pololetí je věnováno tvorbě hudby a druhé tvorbě videa (pořadí dle volby tvůrčí skupiny).

5.1 Tvorba audio

Tvorba hudby je ovlivněna využitím hudebních podkladů. V této kapitole popíšeme kompletní tvorbu, která je mnohem náročnější a složitější na závěrečný „mastering“.

Hudební poklad se tvoří dvěma způsoby. Buď nahrajeme všechny nástroje zároveň, nebo nahráváme nástroje postupně. První způsob je jednodušší pro nahrávání a celkovou časovou náročnost. Nevýhodou je nemožnost technického zpracování. Tak, jak to žáci zahrají, už to zůstane a nedají se jednotlivé nástroje upravit nebo zesílit. Pouze pracovat jako s celkem. Další nevýhodou může být hráčská úroveň.

Druhý způsob postupného nahrávání je technicky jednodušší a přináší možnosti opravy. Jeho nevýhodou je časová náročnost. Pokud točíme dvouminutový kus se čtyřmi nástroji a každý nástroj by to nahrál, pro jistotu, pouze dvakrát, tak se dostáváme na 16 minut čistého času. Realita je ale jiná. S přípravou a přehráváním natočených prvků, aby se poslechly chyby, zabere jeden nástroj jednu vyučovací hodinu.

Ve zpěvu je to jednodušší. Zde pomáhá důkladná příprava. Zpěváci musí písničku (text i melodii) dobře znát. Často stačí jeden ve skupině, který je pěvecky zdatnější a tzv. táhne ostatní. Necháváme žákům volbu, zda budou nahrávat sólově nebo sborově. Většinou předtočíme zmíněného pěvecky zdatnějšího žáka a to nejen pro orientaci v nahrávce, ale i pro orientaci dalších zpěváků.

Úprava audio nahrávky už probíhá dle možností programu. Nastaví se hlasitosti jednotlivých stop. Většinou se využije mírného echa. Mohou se stáhnout vybrané ruchy a šumy. A jsou zde i možnosti změny tempa, výšky, barvy a dalších zvukových efektů.

5.2 Tvorba video

Tvorba videa je z prvopočátku jednodušší než tvorba hudby. O to náročnější je při zpracování. Video by se mělo točit podle scénáře. Ten by měla tvůrčí skupina vytvořit hned na prvopočátku. Na každou scénu by měly být odsouhlaseny prostory, kostýmy (pokud jsou potřeba), potřebná délka záběru a herecké role. Tato důkladná příprava opět předejde možným potížím. Žáci by si měli scénu několikrát nacvičit, aby měl každý jasno v dané situaci, a poté natočit. Zároveň se musí uvažovat nad postavením kamery, co má zabírat, co je důležitým prvkem v záběru, co v něm bude vidět, kde se nachází světelný zdroj, a další. Každý záběr je nutno natočit alespoň dvakrát (nejen pro srovnání) a řádně si záběry označit. V ideálním světě by se používala „klapka“, v našem světě je to papír a tužka, kde si k záběrům popíšeme předběžného „favorita“. Pozor, zase je nutné dobře rozvrhnout čas, kdy pár sekund záběru zabere několik minut.

Zpracování vytvořených videí je mnohem náročnější. Tvůrce musí prohlédnout všechna videa. Vybrat (vystříhat) scény, které budou použity do výsledného celku. Vložit do programu (i samotný update záběrů zabere mnoho času). Správně načasovat do hudby a vložit možné obrazové efekty, srovnat zvuk, pokud se kombinuje zvuk z videa s připravenou nahrávkou. Nejtěžší částí je schválení od celé tvůrčí skupiny.

V našich pokynech jsou i titulky k písni a závěrečné titulky. V tomto případě doporučujeme rozložení práce na více žáků. I méně technicky zdatný žák může napsat ve wordu podklady pro titulky. Případně připravit závěrečné titulky do prezentace, která se přehraje do videa.

6 Metody hodnocení, evaluace

Hodnocení a evaluace je důležitá při každém vytvořeném kroku. Žáci-tvůrci by měli sami zhodnotit, zda jsou se svým výkonem spokojeni. Je nutno brát zřetel na jejich schopnosti a dovednosti. Žádný učitel hudební výchovy by neměl vyslovit větu, že někdo něco nazpíval falešně nebo že něco zkazil (ostatním). V této metodě je důležité, aby žáci byli spokojeni sami se sebou. Tímto způsobem je i žák motivován.

V našich pokynech je, že se musí zapojit každý žák skupiny. Hodnocení se vztahuje jak na celou skupinu, tak i na jednotlivce. Úkolem vyučujícího není hodnotit, co kdo udělal špatně a kde se nechtěl zapojit, ale musí najít u každého to, v čem vyniká a v čem byl jeho přínos. Žák by si měl toto hodnocení uvědomovat. Pokud tomu tak je, klip se stává pro jednotlivce i pro tvůrčí skupinu tím jediným, nejlepším.

Evaluaci doporučujeme i samotnému učiteli. Sebereflexe je přínosem do budoucích hudebních projektů. Otázka: Co jsem já mohl/a udělat lépe?, ovlivní celkové hodnocení.

7 Závěr

Metodu „tvorba hudebního klipu“ doporučujeme do běžné výuky hudební výchovy. Ideálním věkem jsou ročníky, které se nějakým způsobem se školou (výukou HV) loučí, ať poslední ročník MŠ, pátá třída ZŠ, ale nejvíce devátý ročník ZŠ a druhý (příp. třetí) ročník SŠ. Pro studenty tak vzniká vzpomínka na tvůrčí hudební výchovu, která je zároveň „hmatatelná“. Nijak neubíráme důležitost teoretické a praktické výuky v hudební výchově, ba naopak na ni navazujeme. V tomto případě se jedná o tvůrčí činnost, na kterou si žáci po letech vzpomenu a podívají se na ni. Možná se budou i chlubit. A to je důležitý prvek naší výuky.

Inspiraci můžete hledat na youtube. Nejen autoři toho příspěvku zveřejňují svoji tvorbu, ale i kolegové z jiných škol. Základní škola v Holešově pravidelně točí se studenty devátých tříd rozlučkovou píseň, kdy si žáci sami upraví text a pak společně vytvoří hudební klip. Na naší střední škole během maturitního plesu každá třída pouští svoje video. Buď přímo z hudební výchovy, nebo nové, které vytvořili na konkrétní téma daného plesu.

Doporučené ukázky (odkazy na www.youtube.com)

<https://www.youtube.com/watch?v=dLnc3VxeCyc>

<https://www.youtube.com/watch?v=sOjTeIDr2VU>

<https://www.youtube.com/watch?v=cus2sDENmnE>

<https://www.youtube.com/watch?v=XmWdsXIMP6w>

a mnoho dalších.

Citace

- [1] VÁVRA, Martin. *Aplikace hudebního softwaru v hudební výchově* [online]. 2011 [cit. 2017-04-03]. Dostupné z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/z/13005/APLIKACE-HUDEBNIHO-SOFTWARU-V-HUDEBNI-VYCHOVE.html/>